

dobo. — 12. Jos. V. andot: Uspavanka. Pesem. — 13. Pouk in zabava: F. Zagore: Zastavica v podobah. — Rešitev. — Na milijone zmruženih ptičev. — Kuga na Kitajskem. — Enajst dni živa pokopana. — Izrek. — Starost raznih živali in rastlin. — Koliko je židov na svetu? — Čehi na Dunaju. — Tobak in denar. — Kuga in lakota. — Kotiček gospoda Doropoljskega.

Par stvarnih popravkov. Ker je proglašen za konec debate, se hočem omejiti samo na par stvarnih popravkov, ki se ozirajo na g. A. Lebanova članka v „Učit. Tov.“ z dne 10. februarja in 24. februarja t. l. Sodbo si čitatelji lahko sami napravijo.

1. Da bi nihče še ne bil očitel g. Lebanu, tekmo njegovega 40 letnega dopisovanja, prepogoste rabe nemških „ocvirkov“ je pomota. Očitala se mu je ta zloraba že (če se ne motim l. 1904) v „Edinosti“, ko je izhajal v tem listu nek referat omenjenega člankarja. Prvi del referata ima tudi faktično samonemške „ocvirke“, nadaljevanje pa nemško-slovenske. Na to se bo gospod člankar gotovo še spominjal.

2. Dr. Vošnjakova knjiga „Ustava in uprava ilirskih dežel“ govori bolj mojim načelom v prilog, nego njegovim. Redek je samofrancoski „ocvir“, vse polne pa je samoslovenskih „ocvirkov“ raznih franc. državnikov, pisateljev in mislecev. Čitatelj naj sam prešteje, pa se bo prepričal! Pač pa podaja dr. Vošnjak naslove raznih uradniških dostojanstvenikov ter korporacij in krajevnih skupin v francoščini čisto brez slovenskega prevoda. To je opravičeno, ker so ti naslovi čisto res neprevedljivi.

3. V „Učit. Tov.“ 24. februarja meni očitani pogrešek, češ, slovnično napačno je pisati: „pod njiju ni spadal edinole moj podpis“ **nikakor ni pogrešek!** Člankar naj vzame v roke Janežič-Sketovo slovnico (osma izdaja). Str. 208.: „p o d“ vezemo s tožilnikom na vprašanje kam? Str. 60. v sklanji zaimka on: dvojina, moški spol, tožilnik: n j i j u (nju) ju. O d nasvetovanega n j a n i t i s e n c e ! Preden komu kaj očitamo, se učimo sami! Če so „drugi“ „pogreški“ slični, bom lahko spal.

Toliko kot stvaren popravek. Dela imam preveč, da bi se oglasil še na kakšno izvendebatno ekskurzijo g. A. Lebanu. Ostajam pri svojem, in — to me veseli — tudi naši znanstveniki in pisatelji so s praktičnim izvajanjem večidel na moji strani.

F. Kleinmayr.

Politiški pregled.

* Težak finančni položaj na Češkem.

Več okrajnih šolskih svetov na Češkem ni koncem januarja imelo potrebnega denarja za izplačanje učiteljskih plač. Obrnili so se zato na deželni odbor s prošnjo, da bi se jim dovolila potrebna predplačila. Deželni odbor pa je odbil te prošnje ter naznanil deželnemu šolskemu svetu, da ne more ničesar ukreniti, dokler ne bo dovoljeno povišanje deželnih doklad. Na to je deželno pomožno ravnanstvo naročilo davkarjem, naj dajo okrajnim šolskim svetom predjeme za izplačevanje učiteljskih plač. Deželni odbor pa je protestiral, da državna oblast brez njegovega znanja disponira z deželnimi dokladi.

* **Češke delavce** je pričela izganjati pruska vlada iz Prusije. Izdala je ukaz, da morajo vsi češki delavci, ki so se naselili na Prusko leta 1909. in 1910., zapustiti deželo do 20. decembra 1911! Naša vlada gleda vse to mirno. Niti na um ji ne prihaja, da bi na ta ali oni način posredovala v prilog češkim delavcem, a v strijskim podanikom. Pa saj ne moremo storiti tega, ker je Pruska naša ljubezniva — zaveznica.

* **Poljski klub za malorusko vseučilišče.** Parlamentarni odsek je imel pod predsedstvom dr. Lazarskega sejo, ki sta se je

udeležila ministra Glombinski in Zaleski. Poleg drugih vprašanj so razpravljali tudi o resoluciji za ustanovitev maloruskega vseučilišča. Sklenili so, da se poljski klub ne bo protivil ustanovitvi maloruske univerze, a prej je treba ustvariti pogoje za to. Zato bo poljski klub delal na to, da se ustanovi večje število štipendijev za one, ki se bodo hoteli habilitovati na maloruskem vseučilišču.

* **Revolucija na Ruskem** grozi že zopet. Že več tednov trajajo po univerzah dijaški nemiri. Policija zapira dijake in profesorje, vdira v vseučilišča, sploh ima sedaj na univerzah prvo besedo. Povod splošnega dijaškega štrajka je neki ukaz ministra Kaso, ki jemlje dijakom vsako akademsko svobodo. Vzlic protestom profesorjskih zborov minister nikakor neče umakniti tega ukaza. — Menšikov je priobčil v listu „Novoje Vremja“ članek, v katerem pravi, da je dijaški štrajk samo predigra splošni revoluciji, ki mora počiti v kratkem. Menšikov zagotavlja, da revolucionarji izrabijo jubilej kmetijskega osvobodjenja in tridesetletnico umora carja Aleksandra II. v revolucionarne, agitacijske svrhe. Na vsak način je položaj v Rusiji resen in ni izključeno, da se v kratkem ponove dogodki iz leta 1905 — morda v še hujši obliki.

* **Politiška preganjanja v Rusiji.** Petindvajset odstotkov vseh vseučiliških profesorjev v Rusiji se je odpovedalo. Iz Petrograda javljajo, da je bilo te dni izvršenih preko 400 hišnih preiskav in da je bilo v zvezi s tem aretiranih mnogo ljudi.

Učiteljski konvikt.

Letnina za leto 1911. P. n. tovariši in tovarišice: Ivan Schmeidek — Rova; dr. Tomo Romih in M. Hočevvar (1 K) — Krško; šolsko vodstvo (Ant. Osolin) v St. Vidu pri Lukovici (632 K); Valentin Zavrl in Ernestina Oman iz Begunj na Gorenjskem; Fran Luzznar iz Primskovega pri Kranju. Živili ti in nasledniki!

Položnice je razposlal društveni blagajnik dne 28. februarja vsem šolskim vodstvom na Primorskem. Zavedni voditelji bodo kmalu storili svojo stanovsko dolžnost in stanovsko zavedno učiteljstvo bo tudi kmalu plačalo letnino, ki znaša samo 2 kroni. Zrno do zrna...

Kupujte mladinske spise, ki jih je izdalo „Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta“. Imamo jih še mnogo v zalogi. Naročajo se v „Učiteljski tiskarni“. Tu se dobivajo tudi Janko Zirovniki Narodne pesmi za šosko mladino (1 zv.) in pa Adamičeva spevoigra Slava cesarju Francu Jožefu I., ki je polna primernih pesmic in deklaracij za raznovrstne šolske slavnosti.

Obrambni vestnik.

* **Zopet eden na vrsti.** Niso se še posušile solze trpeče žene učiteljice, ki ji je kruta disciplinarna roka izrgala iz naročja ljubljenega moža, že se pripravljajo šolske oblasti, da izvrše novo politično nasilstvo. Premestiti hočejo zaradi volje župnikove tovariša Kosca iz Dragatusa ter tako zopet ločiti zakon. Znan je neustrašen nastop tovariša Kosca ob priliki zadnjih belokranjskih državnoborskih volitev, zato mora biti kaznovan. Maščevalnost klerikalizma ne pozna usmiljenja. Domači župnik Novak je vložil zoper njega ovadbo, v kateri ga dolži strašnih pregreškov: da je klobase v pušto, da hodi na lov ob nedeljah, da zaničuje krščanstvo itd., in to ob času, ko je vedel, da je edini prosilec za nadučiteljsko mesto v Krškem. Obrekovani tovariši tožijo pri sodišču. Pripelje se pa na predvečer sodniške obravnave c. kr. okrajni glavar, posredovat. Ni težko uginiti, komu je hotel pomagati iz zadrege. Tovariš K. je tožbo pri sodnji umaknil s pogojem, če gre vsa zadeva ad acta,

čemer je tudi župnik pritrdil. Toda, ljudje božji, poslušajte! Pri prvi seji okrajnega šolskega sveta je bil sprejet predlog, da se tovariš K. premesti. Z gnevom v sreču pa moramo zabeležiti žalostno, a resnično vest, da je bil neki tovariš oni mož, ki je predlagal premeščenje svojega tovariša. Zavednemu učiteljsstvu bi želeli nesebičnega zastopnika. Zdi se, stijo naj se naše vrste! Ostane naj falanga kristalnočistih značajev, ki jih bo preganjanje še bolj utrdilo v vztrajnem delovanju za napredek našega klerikalnemu molohu izročenega naroda!

** **Pri sv. Primožu na Pohorju** ostajajo šolski otroci med 12. in 1. uro v šolskem poslopju. Ker jih nihče razen učitelja-voditelja ne sme nadzorovati, nima ta niti toliko časa, da bi mogel poučiti svoje uborno kosilce! Brez hrane ostaja od tri četrt na 9. zj. do 3., oziroma 4. popoldne. To vendar ni človeško! „Zveza“ naj stori potrebne korake, da naj c. kr. dež. šolski svet v Gradcu natanko določi, kako naj krajni šol. svet v smislu § 14. dež. zakona z dne 7. februarja 1869, § 84. šol. in u. reda in § 9. drž. šol. zakona učitelja podpira pri nadzoru otrok med 12. in 1. uro, ki je v počitek zakonito določena učencem in tudi učitelju.

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodono naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani. registrirana zadruga s omejenim jamstvom.

Promet do konca februarja K 57.343.65.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v pošt-nih znakah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2. — 1/3. popoldne in vsako soboto od 6. — 7. zvečer.

Štajerske vesti.

—š— **Štajerska dežela** šteje 1.430.308 prebivalcev. Pred 10 leti jih je štela 1.347.148, torej letos več 85.160. Vojaštvo ni uštet.

—š— **Iz deželnega šolskega sveta.** Nastavljen je definitivno pri Sv. Petru pod Sv. Gorami učitelj Franc Levstik. — Prestavljen je okrajni pomožni učitelj Avgust Čanjko iz Gribmizna za učitelja-voditelja v Žusem. — Prestavljena je učiteljica Marija Thuma iz Čadramelj v Makole.

—š— **Čebelarstvo razstavo v Celju** misli prirediti leta 1912. v proslavo 10 letnice svojega obstanka „Čebelarstvo društvo za Spod. Štajersko“. Društvo šteje sedaj 20 podružnic z 800 člani.

š **Štajersko ljudsko šolstvo.** Po ravnokar izišlem šematizmu o štajerskem ljudskem šolstvu (Standesausweis der steiermärkischen Volksschule) povzamemo, da je bilo stanje štajerskega ljudskega šolstva s koncem januarja t. l. nastopno: Javnih ljudskih šol je na Štajerskem 897 s 3062 razredi, in sicer 58 deških, 51 dekliških in 788 mešanih (obojespolnih). Javnih mešanih šol pa je 218 s 113 razredi, med temi 7 deških, 14 dekliških. Izmed teh šol sta bili na Spod. Štajerskem le 2 — obe nemški — in sicer v Celju in Ptuj. Deželnih in mešanih šol pa je 5 s 16 razredi, med temi ena — v Celju na Spod. Štajerskem, a še ta — nemška. — Ljudskih učiteljskih oseb na Štajerskem je rednih 3075 (1745 učiteljev in 1330 učiteljic ter pomožnih 16, 7 moških, 9 ženskih). Učiteljic ročnih del je 328. Število nezasedenih učiteljskih mest znaša 43. Število rednega učiteljskega osebja na štajerskih mešanih šolah iznosi 118 (83 učiteljev, 35 učiteljic). — Glede na slovenski del dežele, t. j. na Spod-

nje štajerskem pridemo še do naslednjih podatkov: Javnih ljudskih šol je na Spod. Štajerskem 332 s 1152 razredi. Poučevalo je na teh šolah 657 učiteljev, 475 učiteljic, 2 pomožna učitelja in 2 pomožni učiteljici. Učiteljice za ženska ročna dela je nastavljenih na Sp. Štajerskem 114. — Vpokojenih je 453 štajerskih učiteljskih oseb. Izmed teh jih živi v Celju 20.

š **Umrli** je dne 24. februarja v Konjicah gospa Uršula Pirkmaier v 80. letu svoje starosti. Rajnka je bila mati nadučitelja v Framu, tov. Fr. Pirkmajerja. Naše sožalje!

Tržaške vesti.

—t— **Akademlčni kipar Ivan Zajec** se je preselil iz Ljubljane v Trst ter ustanovil svoj kiparski atelje pri sv. Ivanu. — Ta pridobitev nas tembolj veseli, ker ta stroka dosedaj med nami ni bila zastopana po Slovincu. Narodna dolžnost je, da ga podpiramo z naročili ter mu s tem utrdimo tla na tržaškem ozemlju. Svoji k svojim!

—t— **Imenovanje.** Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani je imenovalo suplenta ljudske šole v Rojanu pri Trstu, Valentina Katnika, suplenta družbene deške ljudske šole pri sv. Jakobu v Trstu.

—t— **„Lega Nazionale“** nas hoče po vsej sili zadušiti na šolskem polju. Kar zaporedoma odpira svoje vrtece in ravno v takih krajih, kjer je mnogo Slovencev. To z jasnim namenom, da nam neizprosno ugrablja našo nežno dečo. Tak otroški vrtec je odprla pred nekoliko dnevi tudi pri sv. Jakobu. Slovenci! Skrajen čas je, da zgradimo tudi mi svojo stavbo za rešitev naše nežne deče iz „Leginih“ krempljev!

Istrske vesti.

—i— **Analfabeti v Istri.** Po zadnji statistiki je analfabetov: v okraju Pazin 50%, Pulj 35%, Rovinj 25%, Poreč 60%, Koper 46%, Volosko 32%, Lošinj 40%, Krk 32%, povprečno 40%. Hrvaških otrok brez šole je 12.000. Prošenj, da bi otvorili hrvaške šole v Istri, je 60. Ako računamo, da vsaka šola odgovarja 100 otrokom, bi bilo že preskrbljeno za 6060 otrok, ko bi otvorili zaprosene šole. 4000 naših otrok je v renegatskih šolah! A kakih 24.000 hrvaških in slovenskih otrok je v naših šolah. To so okrogle številke. A značilno in velespretno dejstvo je, da Italijani — dasi imajo v razmerju s številom prebivalstva preveč šol — imajo vendar okoli 22.000 analfabetov! Naših je trikrat toliko. Ali še jasneje: na 10 Italijanov spadata 2 analfabeta, a med 10 našimi jih je: 6! To je že gorostasna krivica!

—i— **Učiteljska konferenca.** Iz Pazina poročajo! Dne 10. marca bodo imeli učitelji pazinskega okraja svojo konferenco — po štirih letih, ko se je vršila zadnja konferenca. Torej se le giblje — malo počasi sicer, pa vendar!

Goriške vesti.

—g— **V gradiščanski okrajni šolski svet** je izvoljen tudi Slovenec A. Zuchiat, župan v Medani.

—g— **Iz seje c. kr. okraj. šol. sveta za goriško okolico 24. febr. 1911.** Uradni naznanili: Učenci lj. šol morejo dobiti pod vodstvom učiteljstva dovoljenje za vstop v Postojško jamo po znižani ceni. Na Dunaju bo tudi letos tečaj za čebelarje. C. kr. okr. šol. svet je priznal nadučitelju Merljaku drugo petletnino. Enemu učitelju se je dovolil predjume, prošnja drugega za podporo se predloži pomnoženemu s priporočilom. Eni učiteljici se je dovolil zaradi bolezni dopust do 31. marca, drugi in 2 učiteljema pa do konca šol. leta.

Rusija je začela izdelovati načrte in zdaj so srečno prijadrali do tega, da grade 4 take kolose, ki jim pravi zdaj tehnika kar Dreadnoughti.

Dolgi po 180 m, 27 m široki, s 23.000 tonami z 12—30.5 cm, 16—12 cm topovi, 23 milj na uro. Človeku se zdi že blazno to početje. Od 15.000 ton so zlezli na 18.000, a Amerika sedaj na 26.000 ton.

Prej so veljale oklopnice po 25 milijonov do 30, zdaj 40—60 milijonov kron!

Res, lepe številke!

Nemčija ima zdaj na vodi 4 Dreadnoughte po 18.500 ton z 12—28 cm topovi, v delu 6 po 21.000 ton z 12—30.5 cm, 19 milj brzine. Razentega 2 oklopni križarki, od katerih je „Von der Tann“ 170 m dolga, 18.700 ton imajoča, 25 milj brzine. Oborožitev je tajnost.

Anglija ima na vodi 7 Dreadnoughtov po 18.000—20.575 ton z 10—30.5 cm topovi, 21 milj. V delu 8 Dreadnoughtov po 22.500 ton. Razentega ima 4 dovršene ogromne križarke, katerih ena „Indefatigable“ je dolga 183 m, 19.000 ton, z 8—30.5 cm topovi in 26 miljami.

V delu je križarka „Lion“, 213 m dolga, 26 m široka, 70.000 H P, 8—34 cm, (nov top) 28 milj. Te križarke z mirno vestjo lahko prištevamo oklopnicam.

Francija ima v delu 6 Dreadnoughtov po 18.318 ton, z 19 miljami, 4—30.5 cm, 12—24 cm, 16—7.5 cm i. t. d. V prihodnjih letih namerava zgraditi 20—24 Dreadnoughtov. Francoski davkoplačevalci so lahko veseli.

Zedinjene države Sev. Amerike imajo 2 kolosa na morju, z 10—30.5 cm topovi, 1014 možni posadke, medtem ko imajo angleški Dreadnoughti po 900 mož.

„Delaware“ je dolg 155 m, ima 20.000 ton. V delu sta 2 po 21.825 ton in po 26.416 ton (166 m dolga) z 12—30.5 cm topovi in 21 milj hitrosti.

Italija dela 2 Dreadnoughta, 158 m dolga, 19000 ton, 22 milj brzine, 12—30.5 cm topov vsak, načrte ima za 2 po 180 m dolžine in s turbinami, imajoča po 22.000 ton.

Naša monarhija gradi dva taka velika v Trstu, „Kaiser Franz Joseph“ in „Tegetthoff“, z 12—30.5 cm topovi in 25.000—28.000 tonami.

To daje človeku misliti. Še preden so vedele delegacije in vlada je tudi molčala, je „Rivista Marittima“, za njo „Ueberall“ prinesel skice teh dveh orjakov.

V čast domači industriji je, da bodo gonile ta velika turbin. Saj se Nemčija še zdaj skeptično izraža o njih, druge države pa izdelujejo izključno ladje na turbine.

Manjja graditi take kolose se je prijala tudi manjših držav in južnoameriških republik. Brazilija ima 3 Dreadnoughte, izdelana sta dva. Eden izmed teh „Sao Paulo“ je bil ob proglašenju portugalske republike v Lizboni. Dolgi so po 152 m, 19.280 ton drže, zgrajeni na Angleškem imajo po 12—30.5 cm topov.

Argentiniya je naročila na Angleškem 2 oklopnici po 25.000 ton, tudi z 12—30.5 cm topovi. Chile ima načrte za 20.000 tonsko oklopnico. Celotna Španija začne v kratkem graditi 3 bojne ladje s 15.000 tonami in 8—30.5 cm topovi.

To bi bil pregled Dreadnoughtov. Zraven grade z mrzličavo naglico torpedovke, podmorske čolne, takomenovane „scouts“, rapidne križarke i. t. d. A tudi izdatki rastejo. Anglija

je dala v dobi 1909/10 844.127.657.654 K za mornarico, Zedinjene države 676.459.893 K, Nemčija 467.085.247 K. To so tri največje. Francija 317.107.384 K.

Pred nekaj leti je bilo komaj polovico tega. Uresničujejo se pred našimi očmi besede Viljema II.: „Bodočnost držav je na morju“.

Čeprav človekoljuba boli srce ob pogledu na te tako ogromne žrtve, priznati mora, da znači to tudi napredek v trgovini in industriji.

Kam nas to privede, tega menda nihče ne sluti.

Znak nizke kulture je še, da mora biti mir med državam zajamčen po milijonih bajonetov.

Toda kar se godi pred našimi očmi na morju, presega vse, kar je svet dozdaj videl. Tekom 5 let se je veličina ladij podvojila. Tehnika ne miruje, vedno novih pripomočkov daje na altar militarizma. Če bi zdaj začeli resno se razoroževati, bi na stotisoče ljudi bilo ob kruh.

Saj ima — za zgled — samo ena ladje-delnica v Kielu 12.000 delavcev in Kruppova tvornica topov v Essenu nad 40.000. X